

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРАКТИКИ В СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ» (XXIX ХАРКІВСЬКІ ПОЛІТОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ)

(Харків, 10 червня 2016 р.)

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні учасники конференції!

Від щирого серця хотів би привітати вас у стінах Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого! У нас утверджується стала традиція – проведення за участю провідних вітчизняних вчених наукових конференцій, присвячених стратегічним, магістральним проблемам розвитку українського суспільства і держави. На сьогоднішню конференцію подали свої матеріали представники наукових шкіл Дніпра, Запоріжжя, Полтави, Харкова та інших провідних наукових центрів України.

Політична і юридична наука розглядає суспільно-політичні практики і процеси здебільше як діалектичний розвиток чи послідовну зміну одне одним соціальних та політичних інститутів, які характеризують певні періоди цивілізаційної історії та визначають зміст соціополітичної діяльності. Політика і право – універсальні феномени людського життя, вони історично характеризують кожне окреме суспільство, розвиток його культури і державності, рівень якостей політичної еліти, досконалість законодавства, чинних політико-правових інститутів та їхніх функцій.

Фундаментом соціальних, політичних і правових інститутів виступає не тільки сукупність матеріальних форм і засобів, але й конституційований по-

рядок виконання фаховими групами спеціальних функцій, професійних дій та необхідних соціальних актів на підставі легітимованих державою і суспільством санкцій і норм. Обґрунтовуючи поняття «інститут», засновник школи французького інституціоналізму Мішель Оріу стверджував, що більшість правових інститутів є не тільки результатом юридичної техніки (конструкцією на базі норм), а являє собою системний елемент організації соціуму.

Практики розбудови справедливого правового суспільства, де б громадяни були захищеними у своїх правах, могли задовольняти життєві та соціальні потреби, незмінно пов'язуються з інститутами політики і влади, із досягненням правового «клімату» в державі. Зокрема, італійські державознавці ще після Другої світової війни науково доводили, що держава є не тільки найпотужнішою юридичною особою, але й «визначеним порядком у суспільстві»; головним же елементом цього порядку виступає не норма права, а *інститут* як чинна організація суспільних верств.

Необхідність теоретико-практичного обґрунтування змін, що відбулися в Україні в період радикальних суспільних зрушень 2013–2016 рр., особливо зросла через політичну модернізацію у напрямі європейської інтеграції та початок системних реформ з корекції діяльності правових і політичних інститутів. Безперечно, складно охарактеризувати все різноманіття соціально-правових практик, що реалізуються в політичній реальності сучасної України, це постає новим науковим завданням. Між тим можна зазначити специфіку їх реалізації у сфері права і політико-владних відносин:

а) перш за все природа соціально-правових практик *дуалістична*, отже, певною мірою *суперечлива*; зокрема, деякі практики можуть мати неправовий характер, але виправдовуватися політичною доцільністю;

б) *масштаб легітимних дій* політиків і політичних організацій має бути обмежений чинною Конституцією і законами України та іншими нормативно-правовими межами;

в) політична структурованість соціуму та його правова культура визначають *практики і форми активності громадян* (волонтерство, громадянські петиції, декларування певних інтересів, політична консолідація, участь у військовій мобілізації, політичні акції тощо);

г) водночас ступінь політизації буття громадян залежить від *соціально-правової традиції та інновацій* у державній практиці, від балансу різних суспільно-політичних впливів тощо.

Соціально-правові практики держави, її владних інститутів та установ (урядові, парламентські, президентські, судові, муніципальні) корелюють з виконанням необхідних, легально закріплених функцій політико-правового регулювання, забезпечення стабільності й законності, модернізації та реформ,

контролю за суспільним порядком тощо. Ці державні практики пов'язані з дією механізмів демократичного режиму влади в Україні; вони ґрунтуються на традиціях конституціоналізму, пов'язані з балансом гілок влади, партогенезом, із політичним представництвом і відкритим електоральним процесом, із вільною діяльністю опозиції, забезпеченням медіації політичних конфліктів, судовим захистом прав і свобод людини, гармонійною політичною соціалізацією тощо.

Реформаційний характер політичного процесу в сучасній Україні обумовлює зміст тих практик, які застосовують у своїй діяльності політичні еліти, державний істеблішмент, інші публічні політики (як лідери політичних сил); це – політичний менеджмент і маркетинг, ідейне позиціонування, консолідація соціальних прихильників, політична кар'єра та просвітництво, формування іміджу та стилів керівництва, а також – лобювання, політична корупція тощо.

Від здатності публічних політиків знайти баланс між партикулярними, приватнобізнесовими і загальнозначущими інтересами соціуму, виокремити національні пріоритети у програмних цілях і завданнях партій безпосередньо залежить політична доля держави Україна. Уміння виявляти політико-правовий контекст у різноманітних групових, корпоративних прагненнях і надавати йому загальнодержавного звучання – це найвища майстерність політичної діяльності.

Упевнений, що великий науковий потенціал учасників нашої конференції дозволить нам сказати своє вагоме слово в загальнонаціональній дискусії щодо майбутнього рідної України.

Щирісердно бажаю вам плідної роботи та успіхів у наукових пошуках!

Проректор з наукової роботи
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії
правових наук України

А. П. Гетьман